

PM
1986-09-10

00011

Samtal med riksdagens talman
Ingemund Bengtsson

Närvarande: Per-Erik Nilsson, Nils-Olof Berggren,
Stefan Ryding-Berg

Vid tiden för mordet på Olof Palme var Ingemund Bengtsson i Spanien, där han besökte anläggningar tillhöriga en stiftelse, i vilken han är ordförande. Ingemund Bengtsson hade gått till sängs på kvällen den 28 februari då han väcktes av föreståndaren för anläggningen, som hört om mordet i radio. Ingemund Bengtsson vet inte, vid vilken tidpunkt han väcktes. Han tog omedelbart telefonkontakt med svenska konsulära myndigheter och fick genom dessa biträde av den spanska regeringen för omedelbar flygtransport från Malaga till Stockholm-Arlanda, dit han anlände cirka kl. 11.00 den 1 mars 1986.

Ingemund Bengtssons sekreterare kände till var han kunde nå Någon organiserad jourberedskap hur talmannen skall nås, när han är utomlands finns inte. När Ingemund Bengtsson reser ut i fortsättningen skall emellertid en bättre beredskap arrangeras.

Allmänt har Ingemund Bengtsson den uppfattningen att, när det gäller skyddsåtgärder, talmannens konstitutionella betydelse inte beaktas i lika hög grad som statschefens och regeringens. Visserligen kan talmännens funktion i många avseenden övertas av vice talmännen, men det bör då beaktas att dessa är politiker med yttrande- och rösträtt i kammaren och att de därför i känsliga lägen inte kan agera mot bakgrund av samma integritet som den ordinarie talmannen. Grundlagen ger talmannen en i förhållande till vad som förutgällde stärkt ställning och nya viktiga funktioner. Det är exempelvis talmannen som vid ett regeringsskifte leder förhandlingarna och lägger fram förslag till ny statsminister, och det är talmannen som entledigar statsministern och i vissa fall övriga statsråd. Talmannen tjänstgör vidare som statschef (tillfällig riksföreståndare), när annan behörig

inte finns att tillgå. Han för vidare ordet vid talmanskonferensens överläggningar och han ingår i utrikesnämnden. Talmannen kan vidare kalla till urtima riksmöte.

Talmannens uppgift att lägga fram förslag till ny statsminister blev i detta fall inte särskilt grannlaga. Att utpeka den nye ledaren av den avlidne statsministerns parti var den enda lösning som över huvud taget var aktuell. Annorlunda hade det varit om den parlamentariska situationen varit en annan, exempelvis om statsministern tillhört ett minoritetsparti i en koalitionsregering.

Bestämmelsen i 5 kap. 6 § regeringsformen att riksdagen kan utse någon att efter regeringens förordnande tjänstgöra som tillfällig riksföreståndare när ingen med behörighet kan tjänstgöra kan i det läge Sverige f.n. är i med en omyndig tronföljare bli en mycket viktig bestämmelse.

Med det sagda vill Ingemund Bengtsson understryka betydelsen av att även talmannens funktioner beaktas i ett kris- eller beredskapsläge.

Efter mordet på Olof Palme hade Ingemund Bengtsson personligt livvaktsskydd under någon vecka. Han möttes på Arlanda av säkerhetsvakter. Han vet inte själv huruvida de var ifrån stockholmspolisen eller från rikspolisstyrelsen.

Under den vecka skyddet pågick fungerade det bra. Under sin vistelse i riksdagshuset behövde Ingemund Bengtsson inte skydd.

Ingemund Bengtsson bedömde det som angeläget att han så snart som möjligt kunde fatta beslut om statsrådets entledigande med anledning av statsministerns död och att arbetet snarast kom igång med bildande av en ny regering. Arbetet underlättades av att händelsen

inträffade under pågående riksmöte. Hade händelsen inträffat under sommarmånaderna, då riksdagen inte var samlad, hade utseendet av en ny statsminister inte kunnat ske inom sådan relativt kort tid. Möjligheten för talmannen att enligt 13 kap. 1 § regeringsformen kalla till urtima riksmöte torde vara inskränkt till de situationer då riket kommit i krig eller krigsfara. Härigenom kunde man alltså fått en expeditonsregering under mycket lång tid. Detta får anses olyckligt med hänsyn till den diskussion som förts om expeditonsregeringens möjligheter att bl.a. avlämna propositioner m.m. Frågan kan vara värd att överväga i något utredningssammanhang.

Ingemund Bengtsson har informerat sig om utredningen rörande mordet på Olof Palme genom samtal med läns-polismästaren Holmér och justitieminister Wickbom.